

Bestrijding van rassendiscriminatie

Artikel 21 (hoofdstuk 'Gelijkheid') van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie verbiedt discriminatie op grond van ras of etnische afstamming.

Achtergrond

De richtlijn rassengelijkheid (2000/43/EG), die in 2000 is aangenomen, heeft ervoor gezorgd dat de bestrijding van rassendiscriminatie in de Europese Unie (EU) ingrijpend is veranderd. Voordat de richtlijn werd aangenomen, had slechts een handvol lidstaten van de EU gedetailleerde wetten en mechanismen om rassendiscriminatie te verbieden; de overgrote meerderheid heeft aanzienlijke verbeteringen moeten doorvoeren om aan de richtlijn te voldoen.

Hoofdthema's

Waarom is het belangrijk rassendiscriminatie te bestrijden?

Vooroordelen van werkgevers of dienstverleners kunnen ertoe leiden dat anderen niet in de samenleving participeren, omdat zij geen baan of een woning vinden. Als een vooroordeel op iemands ras is gebaseerd, kunnen complete groepen etnische minderheden worden uitgesloten. Dat heeft een krachtig domino-effect. Leden van etnische minderheden hebben een grotere kans werkeloos te zijn, of werken in een beperkt aantal sectoren zoals de bouw of de landbouw, zijn lager opgeleid en hebben slechtere huisvesting dan de meerderheid van de samenleving.

Er is sprake van etnische of rassendiscriminatie wanneer:

- een persoon ongunstig wordt behandeld (bijv. een baan wordt geweigerd);
- vergeleken met hoe anderen in een soortgelijke situatie zijn of zouden worden behandeld;
- vanwege zijn of haar ras of etnische afstamming.

Wat doet de richtlijn?

De richtlijn rassengelijkheid bevat de volgende bepalingen:

- mensen moeten worden beschermd tegen rassendiscriminatie op het gebied van werk, bij het gebruik van sociale voorzieningen of bij de aankoop van goederen of het gebruik van diensten;
- slachtoffers van discriminatie mogen een klacht indienen;
- organisaties als niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en vakbonden mogen slachtoffers van discriminatie helpen om een rechtszaak aan te spannen;
- iemand die de wet overtreedt en zich schuldig maakt aan discriminatie, moet een passende straf opgelegd krijgen;
- regeringen moeten een gespecialiseerde 'instantie voor gelijke behandeling' in het leven roepen om gelijkheid te bevorderen;
- regeringen mogen kansarme minderheden mogelijkheden bieden om hun situatie te verbeteren;
- mensen moeten bewust gemaakt worden van hun rechten;
- werkgevers en vakbonden worden aangemoedigd samen te werken in de strijd tegen discriminatie.

Welke gevolgen heeft de richtlijn gehad voor nationale wetgeving?

Alle lidstaten van de EU werden geacht hun wetten aan de voorschriften van de richtlijn aan te passen. Met sommige lidstaten moest de Europese Commissie echter gesprekken voeren, omdat zij meende dat die landen niet alle noodzakelijke wetswijzigingen hadden doorgevoerd.

Bijna alle lidstaten van de EU hebben, zoals vereist, instanties voor gelijke behandeling in het leven geroepen. Veel lidstaten zijn nog verder gegaan en hebben deze instanties de bevoegdheid gegeven om:

- de klachten van slachtoffers te horen en daarover een uitspraak te doen, bijvoorbeeld in Denemarken, Hongarije, Nederland en Oostenrijk;
- in geval van vermeende discriminatie onderzoek te verrichten, bijvoorbeeld in Frankrijk en Zweden;
- zelf rechtszaken aan te spannen, bijvoorbeeld in België, Hongarije en Ierland.

Veel landen bestraffen discriminatie niet alleen, maar zijn ook proactief bezig gelijkheid te bevorderen. In België, Finland, Hongarije, het Verenigd Koninkrijk en Zweden is het wettelijk verplicht bestaand beleid dat discriminatie in de hand kan werken, te controleren en te wijzigen, en bij de ontwikkeling van nieuw beleid gelijkheid te bevorderen. Sommige lidstaten hebben projecten geïntroduceerd waarmee tegelijkertijd de toegang tot onderwijs, huisvesting en beroepsopleiding wordt verbeterd.

Heeft de richtlijn effect in het dagelijks leven?

Het is onmogelijk een volledig beeld te schetsen van de vorderingen die zijn gemaakt bij de bestrijding van discriminatie. Regeringen vergaren weliswaar informatie over hun bevolking, maar kijken daarbij meestal niet specifiek naar minderheden: zij verzamelen geen **'naar etniciteit uitgesplitste' statistieken**. Daarom kan niet worden vastgesteld of hun situatie op het gebied van werk, huisvesting of onderwijs in de loop van de tijd is verbeterd.

In sommige lidstaten, zoals Duitsland, Frankrijk en Portugal is het illegaal om statistieken over rassen of etnische minderheden te verzamelen. Gedeeltelijk komt dat omdat regeringen het een inbreuk op de privacy vinden wanneer zij een persoon zouden vragen of hij of zij tot een minderheid behoort. Uit onderzoek blijkt echter dat de meeste leden van minderheidsgroepen tijdens een volkstelling bereid zijn informatie over hun etnische afkomst te verschaffen als die informatie anoniem wordt gemaakt en gebruikt om discriminatie te bestrijden.

Het is ook moeilijk te bepalen hoe vaak discriminatie voorkomt. Niet alle lidstaten van de EU houden statistieken bij over hoeveel klachten er specifiek met betrekking tot rassendiscriminatie worden ingediend. Waar deze informatie wel beschikbaar is, zijn de percentages soms extreem hoog en soms extreem laag. Dat komt wellicht doordat men in sommige lidstaten beter op de hoogte is van de wetgeving dan in andere lidstaten.

Richtsnoeren voor verbetering

➤ Door een **gebrek aan statistische gegevens** weten regeringen niet met welke problemen minderheden te kampen hebben, hoe deze kunnen worden opgelost en of er verbeteringen zichtbaar zijn.

De lidstaten van de EU moeten overwegen naar etniciteit uitgesplitste statistieken te verzamelen, met inachtneming van de privacy- en dataprotectiewetgeving.

➤ **Weinig klachten.** Uit onderzoek is gebleken dat in veel lidstaten slachtoffers van discriminatie geen klacht indienen. De meeste leden van raciale of etnische minderheden weten niet dat zij het recht hebben niet gediscrimineerd te worden. Verder dient de overgrote meerderheid van mensen die discriminatie ondervinden geen klacht in omdat ze niet weten waar ze de discriminatie kunnen melden, omdat ze niet op de hoogte zijn van het bestaan van organisaties die hen kunnen helpen, en omdat ze denken dat er toch niets zal veranderen als ze een klacht indienen.

Instanties voor gelijke behandeling moeten voldoende middelen tot hun beschikking krijgen om mensen voor te lichten over de wetgeving en over hoe ze een klacht kunnen indienen.

➤ De **schadevergoeding** bij rassendiscriminatie verschilt aanzienlijk per lidstaat. Deze verschillen kunnen niet alleen maar verklaard worden door de uiteenlopende kosten van levensonderhoud in de diverse landen. Bovendien is de schadevergoeding soms niet hoog genoeg om discriminerend gedrag te ontmoedigen of om de schade die aan de slachtoffers is berokkend, te compenseren.

De lidstaten zouden er goed aan doen te onderzoeken of de schadevergoeding voor rassendiscriminatie wel toereikend is.

➤ Een **rechtszaak** kan veel tijd en geld kosten. De richtlijn maakt het mogelijk dat organisaties als ngo's of vakbonden slachtoffers helpen een zaak voor de rechter te brengen. In sommige lidstaten gelden echter beperkende regels als het gaat om welke organisaties een proces mogen aanspannen. Met hoeveel zaken deze organisaties kunnen helpen, hangt tevens af van de hoeveelheid geld die zij van de overheid ontvangen.

De lidstaten kunnen het voor organisaties eenvoudiger maken slachtoffers te helpen door beperkende regels te versoepelen en meer financiële middelen te verstrekken. Ook kunnen zij de instanties voor gelijke behandeling de bevoegdheid geven een uitspraak over een klacht te doen en een schadevergoeding toe te kennen als alternatief voor een gang naar de rechter.

➤ **De achtergestelde positie van minderheden is te wijten aan meerdere met elkaar samenhangende problemen die niet louter via rechtszaken kunnen worden opgelost.** Vanwege hun economische situatie leven personen uit minderheidsgroepen dikwijls in armoedige omstandigheden. Vaak hebben ze geen adequate toegang tot de arbeidsmarkt of overheidsdiensten, zoals gezondheidszorg en onderwijs. Door het samenspel van deze verschillende factoren belanden mensen in een situatie waarin ze het moeilijk vinden hun omstandigheden te verbeteren. Deze problemen kunnen onmogelijk alleen worden opgelost via rechtszaken en het ontvangen van een schadevergoeding.

De lidstaten van de EU moeten overwegen maatregelen te treffen om gelijktijdig te voorzien in de behoeften van achtergestelde minderheden op het gebied van huisvesting, onderwijs en gezondheidszorg.

Meer informatie:

Het FRA heeft twee rapporten over de richtlijn rassengelijkheid uitgebracht:

- *The Racial Equality Directive: application and challenges* (De richtlijn rassengelijkheid: toepassing en uitdagingen) (januari 2012)

- *The impact of the Racial Equality Directive: Views of trade unions and employers in the European Union* (De invloed van de Richtlijn voor gelijke behandeling van personen ongcacht ras of etnische afstamming: visies van vakbonden en werknemers in de Europese Unie) (oktober 2010)

Beide rapporten zijn te vinden op de FRA-website:

http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_en.htm